

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

**הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת
יעדי התקציב לשנים 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 –
שינויים במערך קצבאות הנכות הכללית**

מוגש לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כ' בחשוון תשע"ז

21 בנובמבר, 2016

כתיבה: ענת ירון ואליעזר שוורץ, כלכלנים

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

מסמך זה מוגש לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת לקראת הדיון בנושא: **שינויים במעריך קצבאות הנכות הכללית**, לפי סעיפים 136 (2)-(11), (13), 137 (ב) ו-138 (א) **בהצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2017 ו-2018)**, **התשע"ז-2016**. בחלקו הראשון של המסמך יוצג מעריך קצבאות הנכות כיום, ובחלקו השני יוצגו השינויים המוצעים במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית.

1. תיאור המצב הקיים¹

1.1. קצבת נכות כללית – רקע כללי

פרק ט' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן: החוק) דן בביטוח נכות. קצבת נכות כללית חודשית משולמת למי שהוא תושב ישראל, מגיל 18² ועד גיל הפרישה, אשר עקב נכותו נפגעה יכולתו להשתכר מעבודה. קצבה זו נועדה להבטיח לזכאים הכנסה מינימלית לקיום.

1.1.1. תנאי זכאות

החוק מגדיר שני סוגי זכאים לקצבה:

- נכים – גברים או נשים שבעקבות ליקוי גופני, שכלי או נפשי, ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, איבדו מכושרם להשתכר, או שכושרם להשתכר הצטמצם ב-50% או יותר והכנסתם החודשית מעבודה אינה עולה על הרף הקבוע בחוק.
- עקרות בית נכות – נשים נשואות, שלא עבדו מחוץ למשק ביתן תקופות המוגדרות בחוק לפני שהגישו את התביעה לקצבה, ואשר עקב ליקוי גופני, שכלי או נפשי, הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, איבדו 50% לפחות מכושרן לתפקד במשק הבית.

תנאי הזכאות לקצבה הם כדלקמן:

- א. תושב ישראל, מגיל 18 עד גיל פרישה.
- ב. נכות רפואית – רופא מטעם המוסד לביטוח לאומי קבע לזכאי נכות רפואית בשיעור של 60% לפחות; או בשיעור של 40% לפחות, אם אחד הליקויים של הזכאי הוא בשיעור של 25% לפחות.
- ג. אי-כושר השתכרות (להלן: אי-כושר) - נקבע שעקב הנכות הרפואית הזכאי איבד מכושרו להשתכר, או שכושרו להשתכר הצטמצם ב-50% או יותר. קיימות ארבע דרגות אי-כושר: 60%, 65%, 74% או 100%.
- ד. הכנסות – הכנסות הזכאי מעבודה נמוכות מ-60% מהשכר הממוצע או מ-45% מהשכר הממוצע (לפי חומרת הליקוי הרפואי ותקופת הזכאות לקצבה).

מועד תחילת תשלום הקצבה:

סעיף 196 לחוק הביטוח הלאומי קובע כי מועד הזכאות לתשלום קצבת הנכות הוא לאחר 90 ימים מהתאריך הקובע – המועד בו ארע הליקוי שפגע בכושר ההשתכרות למשך תקופה של לפחות 90 ימים (אם כי בפועל ייתכן כי התשלום יחל מאוחר יותר וישולם למפרע). עם זאת, מבחין החוק בין כלל הנכים לנכים בעלי ליקוי חמור (על פי ההגדרה בחוק), שיוכלו לקבל תשלום גם בגין הימים שמהיום ה-31 ועד היום ה-90 מהתאריך הקובע, בכפוף לדרגת אי-כושר של 100% והתנאים המפורטים בחוק.

¹ פרק זה מתבסס על: ענת ירון, תיאור קצבת נכות כללית ומנגנון ההפחתה של הקצבה בשל הכנסה מעבודה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 באוקטובר 2016.

² נציין כי קיימת קצבה נפרדת לילדים נכים.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

נכים הזכאים לדמי מחלה מהמעביד או מקופת גמל כהגדרתה בחוק, יהיו זכאים לקבלת הקצבה רק לאחר תום תשלום זה. סעיף 207 לחוק קובע כי המוסד לביטוח לאומי יתחיל לדון בתביעה לקצבת נכות רק בתום 90 ימים מהיום שלפי טענת התובע הפך לנכה או נפגעה הכנסתו (ירידה של 50% או יותר בהכנסה מעובדה או הפסקתה).

1.1.2. גובה הקצבה והתוספות

סכום הקצבה משתנה לפי דרגת אי-כושר אשר נקבעת לזכאי. סכומי קצבת נכות כללית לשנת 2016 ומספר הזכאים לקצבה לפי דרגת אי-כושר (2015) מוצגים בלוח 1 להלן.

לוח 1 – סכומי קצבת נכות כללית ומספר הזכאים לקצבה לפי דרגת אי-כושר³

שיעור מסך הזכאים	מספר הזכאים	גובה קצבת נכות כללית (בש"ח לחודש)	דרגת אי-כושר
80%	184,822	2,342	דרגה מלאה (75% או 100%)
2%	5,079	1,733	דרגה חלקית בשיעור 74%
7%	16,958	1,522	דרגה חלקית בשיעור 65%
10%	22,887	1,405	דרגה חלקית בשיעור 60%
100%	229,745	-	סך-הכול

מהנתונים בלוח עולה כי סכום קצבת נכות כללית לבעלי דרגת אי-כושר מלאה (75% או 100%) הינו 2,342 ש"ח, לבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 74% - 1,733 ש"ח, לבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 65% - 1,522 ש"ח ולבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 60% - 1,405 ש"ח. מבין 229,745 מקבלי הקצבה בשנת 2015, כ-80% היו בעלי דרגת אי-כושר מלאה (75% או 100%), 2%-ו-7% בעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 74%-ו-65% בהתאמה ו-10% בדרגת אי-כושר חלקית בשיעור 60%.

1.1.2.1. תוספת עבור תלויים

נוסף על סכומי הקצבה הבסיסית המופיעים בלוח 1 לעיל, זכאים לקצבה מקבלים תוספות עבור תלויים – ילדים או בן/בת זוג. לוח 2 להלן מציג את גובה התוספות עבור תלויים לפי דרגת אי-כושר.

לוח 2 – סכומי התוספות לקצבת נכות כללית עבור תלויים (בש"ח לחודש)⁴

דרגת אי-כושר	תוספת עבור ילדים (ניתן רק על שני הילדים הראשונים)	תוספת עבור בן/בת זוג
דרגה מלאה (75% או 100%)	937	1,172
דרגה חלקית בשיעור 74%	693	867
דרגה חלקית בשיעור 65%	609	762
דרגה חלקית בשיעור 60%	562	703

מהלוח עולים הדברים הבאים :

- **תוספת עבור ילדים** – התוספת ניתנת עבור ילדים עד גיל 18, או לכל המאוחר עד גיל 24 אם הם משרתים בשירות סדיר או בשירות לאומי. התוספת משולמת רק עבור שני הילדים הראשונים. גובה התוספת החודשית הינו 937

³ גובה קצבת נכות כללית: הנתונים לשנת 2016, המוסד לביטוח לאומי, [עדכון קצבאות ינואר 2016](#), 4 בינואר 2016; מספר הזכאים: המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, [לוח 8.4 - מקבלי קצבת נכות כללית, לפי דרגת אי כושר השתכרות ומקבלי קצבה חודשית נוספת, לפי אחוז רפואי](#), מאי 2016.

⁴ המוסד לביטוח לאומי, [עדכון קצבאות ינואר 2016](#), 4 בינואר 2016.

ש"ח לילד לנכים בעלי דרגת אי-כושר מלאה, 693 ש"ח לילד לבעלי דרגת אי כושר חלקית בשיעור 74%, 609 ש"ח לילד לבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 60%.

- **תוספת עבור בן או בת זוג** – בנוסף לקצבה הבסיסית זכאי מקבל קצבה לתוספת עבור בן או בת זוג, אם הם עומדים בשני התנאים הבאים: (א) ההכנסה החודשית ברוטו של בן או בת הזוג היא עד 5,394 ש"ח; (ב) בן או בת הזוג אינם מקבלים קצבה אחרת. גובה התוספת החודשית הינו 1,172 ש"ח לנכים בעלי דרגת אי-כושר מלאה, 867 ש"ח לבעלי דרגת אי כושר חלקית בשיעור 74%, 762 ש"ח לילד לבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 65% ו-703 ש"ח לילד לבעלי דרגת אי-כושר חלקית בשיעור 60%.⁵

מקצבה המשולמת לזכאי עם תוספות עבור תלויים שיש לו הכנסה שאינה מעבודה, כגון מפנסיה, משכר דירה, ממלגה, מקצבאות אחרות מהביטוח הלאומי או מגורמים אחרים או רווחים מהשקעות, יופחת סכום ההכנסה שאינה מעבודה. ההפחתה תהיה מתוספת התלויים, כך שקצבתו לאחר ההפחתה תהיה, לכל הפחות בגובה קצבת יחיד מלאה.⁶ מקצבת הנכות מופחתים גם סכומים בגין הכנסה מעבודה כפי שיפורט בפרק 1.2.3 להלן.

לוח 3 להלן מציג את מספר הזכאים ואת גובה הקצבה הממוצעת לזכאי לפי הרכב משפחתי בשנת 2015.

לוח 3 – מספר הזכאים לקצבת נכות וגובה הקצבה הממוצע לפי הרכב משפחתי (בש"ח לחודש, 2015)⁷

שיעור מסך הזכאים	מספר הזכאים	גובה קצבת נכות ממוצעת	הרכב משפחתי	
			ללא תלויים	נכה יחיד
66%	151,809	2,393	ללא תלויים	נכה יחיד
8%	17,814	3,025	עם ילד אחד	
10%	22,079	3,714	עם שני ילדים	
7%	15,284	3,294	ללא תלויים	נכה עם בן/בת זוג
3%	6,936	4,121	עם ילד אחד	
7%	15,824	5,017	עם שני ילדים	
100%	229,745	2,862	סך-הכול	

מהלוח עולה כי בשנת 2015 גובה הקצבה החודשית הממוצעת היה 2,862 ש"ח. כ-66% ממקבלי הקצבה היו יחידים ללא ילדים, גובה הקצבה החודשית הממוצעת עבורם היה 2,393 ש"ח. כ-8% ו-10% קיבלו קצבת נכות ליחיד עם תוספת עבור ילד אחד או שני ילדים, גובה הקצבה עבורם היה 3,025 ש"ח ו-3,714 ש"ח בהתאמה. כ-17% ממקבלי הקצבה קיבלו קצבה עם תוספת עבור בן או בת זוג או גם עבור ילד אחד או שני ילדים, גובה הקצבה החודשית הממוצעת עבורם היה 3,293-5,017 ש"ח בהתאם להרכב המשפחתי.

1.1.2.2. קצבה חודשית נוספת

מעבר לקצבה הבסיסית ולתוספות עבור תלויים, זכאי לקצבת נכות אשר נקבעה לו דרגת אי-כושר מלאה ונכות רפואית של 50% או יותר, והוא אינו שוהה במוסד, זכאי גם לקצבה חודשית נוספת (קח"ן). גובה הקצבה החודשית הנוספת הינו לפי אחוזי הנכות הרפואית שנקבעו לזכאי:

- נכות רפואית בין 50% ל-69% - סכום התוספת הוא 252 ש"ח.⁸
- נכות רפואית בין 70% ל-79% - סכום התוספת הוא 306 ש"ח.

⁵ עקרת בית נכה אינה זכאית לתוספת עבור בן זוג.

⁶ המוסד לביטוח לאומי, [נכות כללית - מהם סכומי קצבת נכות](#); כניסה לאתר: 5 באוקטובר 2016.

⁷ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, [לוח 8.2 - מקבלי קצבת נכות כללית סך הכול ועקרונות בית, לפי הרכב התלויים, לוח 8.6 - קצבת נכות כללית חודשית ממוצעת, לפי הרכב משפחה, מחירים שוטפים וקבועים \(ש"ח\) וכאחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר, מאי 2016](#).

⁸ החל ב-1 במרס 2014 מי שנקבעה לו נכות נפשית ו/או שכלית בין 40% ל-49%, מקבל גם הוא תוספת בסכום של 252 ש"ח.

- נכות רפואית מעל 80% - סכום התוספת הוא 372 ש"ח.

נוסף על קצבת הנכות והקצבה החודשית הנוספת, נכים עשויים להיות זכאים לקצבאות והטבות נוספות מהמוסד לביטוח לאומי, לרבות גמלת ניידות וקצבת שירותים מיוחדים.⁹

1.2. קבלת הקצבה תוך יציאה לעבודה

באוגוסט 2009 נכנס לתוקפו תיקון 109 לחוק הביטוח הלאומי ("חוק לרוך"), אשר נועד לאפשר לנכים להשתלב בשוק העבודה מבלי שזכויותיהם בביטוח לאומי ייפגעו בבת אחת, כפי שהיה נהוג עד אז, אלא תוך הפחתה הדרגתית של הקצבה עם הגידול בהכנסות מעבודה.¹⁰ התיקון לחוק קובע, בין היתר, כי סכום ההכנסה הכולל של זכאי לקצבה, הכולל את הכנסתו מעבודה ומקצבה, יהיה תמיד גבוה יותר מסכום הקצבה בלבד.¹¹

1.2.1. קצבת עידוד השתלבות בשוק העבודה

בחוק לרון נקבעה קצבה חדשה – קצבת עידוד, זו קצבה אשר משולמת במקום קצבת הנכות, למי שקיבל קצבת נכות במשך 12 חודשים רצופים לפחות והוא עובד והכנסתו מעבודה עולה על הסכום שנקבע בחוק, אשר החל ממנו הוא אינו זכאי עוד לקצבת נכות. קצבת העידוד אינה מוגבלת בזמן, וניתן לקבל אותה עד גיל פרישה. סכום קצבת עידוד ושיעורי ההפחתה מהקצבה בשל הכנסה מעבודה מחושבים באותה דרך שבה מחושבים שיעורי ההפחתה מקצבת נכות כפי שיתוארו להלן. סכום ההכנסה לקבלת קצבת עידוד משתנה לפי חומרת הליקוי הרפואי ותקופת הזכאות לקצבת נכות:

- קבוצה א' - אדם עם לקות חמורה (מי שנקבעה לו נכות רפואית בשיעור 70% לפחות, או נכות רפואית בשיעור 40% עקב פיגור שכלי או מוגבלות נפשית, לפי סעיף 33 או 91 במבחנים הרפואיים), או אדם עם זכאות ממושכת (מי שהיה זכאי לקצבה במשך חמש שנים (60 חודשים) לפחות, במהלך 7 השנים שקדמו לתאריך 1.8.09) – יקבל קצבת עידוד אם שכרו גבוה מ-5,678 ש"ח לחודש בשנת 2016 (60% מהשכר הממוצע).
- קבוצה ב' - כל שאר הזכאים יקבלו קצבת עידוד אם שכרם גבוה מ-4,259 ש"ח לחודש בשנת 2016 (45% מהשכר הממוצע).

1.2.2. רשת ביטחון

למקבל קצבת נכות, אשר הכנסותיו גדלו והוא הפסיק להיות זכאי לקצבת נכות ועבר לקבל קצבת עידוד, עומדת רשת ביטחון למשך שלוש שנים מהמועד שבו הוא הפסיק לקבל קצבת נכות, במהלך נשמרת לו הזכות לחזור ולקבל את קצבת נכות בלי שזכאותו תיבדק מחדש.

1.2.3. מנגנון ההפחתה של הקצבה (קצבת נכות או קצבת עידוד)

קצבת נכות וקצבת עידוד מופחתות באופן הדרגתי ככל שהכנסות הנכה מעבודה גדלות, כך שסכום ההכנסה הכולל של זכאי לקצבה, הכולל את הכנסתו מעבודה ומקצבה, יהיה תמיד גבוה יותר מסכום הקצבה בלבד. מנגנון ההפחתה קובע כי ככל שההכנסה מעבודה של מקבל הקצבה גדלה, שיעור הניכוי מהקצבה גדל, כפי שמפורט בלוח 4 להלן.

⁹ להרחבה ראו: ענת ירון, תיאור קצבת נכות כללית ומנגנון ההפחתה של הקצבה בשל הכנסה מעבודה, מרכז המחקר והמידע, 5 באוקטובר 2016.

¹⁰ אופיר פינטו, [שילוב נכים כלליים בתעסוקה: ניסיונות, קשיים ולקחים לעתיד](#), המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 2013.

¹¹ המוסד לביטוח לאומי, [החוק המשופר למקבלי קצבת נכות היוצאים לעבוד \(חוק לרון\) - שיעורי קצבת הנכות או העידוד](#), כניסה לאתר: 28 ביולי 2016.

לוח 4 – שיעורי הניכוי מגמלת נכות כללית לפי גובה חלק ההכנסה מעבודה (בש"ח, 2016)¹²

גובה חלק הכנסה מעבודה (בש"ח לחודש)	ההכנסה כשיעור מהשכר הממוצע	שיעור הניכוי מהקצבה	סכום הניכוי המצטבר מהקצבה
1,987-0	עד 21%	0	0
2,366-1,987	מעל 21% ועד 25%	10%	עד 38 ש"ח
¹³ 6,436-2,366	מעל 25% ועד 68%	30%	עד 1,259 ש"ח
8,802-6,436	מעל 68% ועד 93%	40%	עד 2,205 ש"ח
8,802 עד ההכנסה המרבית המזכה בקצבה בהתאם לרמת הקצבה לפי ההרכב המשפחתי	מעל 93%	60%	

מהלוח עולה כי בחלק ההכנסה מעבודה שהינו עד 1,987 ש"ח (21% מהשכר הממוצע לפי המוסד לביטוח לאומי) אין הפחתה של הקצבה בשל ההכנסה. בחלק מההכנסה שהינו מעל 1,987 ש"ח ועד 2,366 ש"ח (25% מהשכר הממוצע), שיעור הניכוי מהקצבה הינו 10% כך שעד גובה הכנסה זה סכום הניכוי המרבי מהקצבה הינו 38 ש"ח. בחלק מההכנסה שהינו מעל 2,366 ש"ח ועד 6,436 ש"ח (68% מהשכר הממוצע), שיעור הניכוי מהקצבה הינו 30% כך שעד גובה הכנסה זה סכום הניכוי המרבי מהקצבה הינו 1,259 ש"ח. בחלק מההכנסה שהינו מעל 6,436 ש"ח ועד 8,802 ש"ח (93% מהשכר הממוצע), שיעור הניכוי מהקצבה הינו 40% כך שעד הכנסה זו סכום הניכוי המרבי מהקצבה הינו 2,205 ש"ח. שיעור הניכוי המרבי מהקצבה הינו 60% בעד חלק מההכנסה שהינו מעל 8,802 ש"ח ועד ההכנסה המרבית המזכה בקצבה.

גובה ההכנסה המרבית המזכה בקצבה הוא גובה השכר שעד אליו ניתן להשתכר ולהיות זכאים לקצבה מופחתת, מעל גובה שכר זה, אין זכאות לקצבה. ההכנסה המרבית המזכה בגמלה משתנה בהתאם לגובה הקצבה לפי מספר התלויים: לנכה יחיד, ההכנסה המרבית המזכה בגמלה הינו 8,556 ש"ח, לנכה יחיד עם ילד – 10,200 ש"ח, לנכה יחיד עם שני ילדים או יותר – 11,726 ש"ח, לנכה עם בן או בת זוג תלוי – 10,592 ש"ח, לנכה עם בן או בת זוג תלוי וילד – 12,153 ש"ח ולנכה עם בן או בת זוג תלוי ושני ילדים או יותר – 11,845 ש"ח.¹⁴

להלן שתי דוגמאות לחישוב גובה ההפחתה מהקצבה:

- **זכאי המשתכר 2,300 ש"ח** - על חלק מההכנסה שהינו עד 1,987 ש"ח אין הפחתה של הקצבה. בחלק מההכנסה שהינו בין 1,987 ש"ח ועד 2,366 ש"ח שיעור הניכוי הינו 10%, לפיכך נחשב את חלק ההכנסה שהינו מעל 1,987 ש"ח (2,300 ש"ח - 1,987 ש"ח = 313 ש"ח) ועל חלק הכנסה זה נחיל את שיעור הניכוי הרלוונטי – 10% (10% * 313 ש"ח = 31.3 ש"ח) – מתקבל כי ההפחתה מהקצבה הינה **בגובה 31.3 ש"ח**.
- **זכאי המשתכר 5,500 ש"ח** - על חלק מההכנסה שהינו עד 1,987 ש"ח אין הפחתה של הקצבה. בחלק מההכנסה שהינו בין 1,987 ש"ח ועד 2,366 ש"ח שיעור הניכוי הינו 10%, וסכום הניכוי המרבי המצטבר הינו 38 ש"ח. בחלק מההכנסה שהינו בין 2,366 ש"ח ועד 6,436 ש"ח שיעור הניכוי הינו 30%, לפיכך נחשב את חלק ההכנסה שהינו מעל 2,366 ש"ח (5,500 ש"ח - 2,366 ש"ח = 3,134 ש"ח) ועל חלק הכנסה זה נחיל את שיעור הניכוי הרלוונטי – 30% (3,134 ש"ח * 30% = 940 ש"ח). לסכום ההפחתה על חלק הכנסה זה, נוסיף את סכום ההפחתה בעד חלק מההכנסה שהינו עד 2,366 ש"ח (38 ש"ח) ונקבל כי ההפחתה מהקצבה עבור זכאי המשתכר 5,500 ש"ח הינה **בגובה 978 ש"ח**.

¹² המוסד לביטוח לאומי, [החוק המשופר למקבלי קצבת נכות היוצאים לעבוד \(חוק לרוח\) - שיעורי קצבת הנכות או העידוד](#), כניסה לאתר: 28 ביולי 2016.

¹³ כאמור, קצבת עידוד משולמת לזכאים שהכנסתם מעבודה גבוהה מ-45% או 60% מהשכר הממוצע (4,259 ש"ח או 5,678 ש"ח), כך שהמעבר נופל בטווח של מדרגה זו של ניכוי של 30%.

¹⁴ קצבת עידוד חודשית אינה משולמת אם היא נמוכה מ-235 ש"ח, ועבור זכאי המקבל תוספת תלויים לקצבה עבור בן/בת זוג ושני ילדים, הקצבה אינה משולמת אם היא נמוכה מ-1,357 ש"ח. לפיכך מתקבל כי ההכנסה המרבית המזכה בגמלה לזכאי עם בן או בת זוג ושני ילדים נמוכה מההכנסה המרבית המזכה בגמלה עבור זכאי עם בן או בת זוג וילד אחד. סכומי ההכנסה המרבית המזכים בקצבה המוצגים חושבו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת על בסיס המנגנון המפורט בחוק.

1.2.3.1. מנגנון ההפחתה בדרגת אי-כושר מלאה

בדרגת אי-כושר מלאה חישוב גובה הקצבה של זכאי עובד, מבוצע על-ידי הפחתת סכום הניכוי מהקצבה, כפי שחושב לפי שיעורי הניכוי המפורטים בלוח 4 לעיל, מסכום הגמלה לה הוא זכאי לפי מספר התלויים בו (כמפורט בלוחות 1 ו-2 לעיל). גובה הקצבה בדרגת אי-כושר מלאה נע כאמור מקצבה בגובה 2,342 ש"ח עבור יחיד ועד לקצבה בגובה 5,388 ש"ח עבור זכאי עם בן/בת זוג תלוי ושני ילדים. לוח 5 להלן מציג את סכום ההפחתה מהקצבה ואת סכום הקצבה המתקבל לאחר ההפחתה לזכאי עם דרגות אי-כושר מלאה לפי רמות הכנסה שונות.

לוח 5 – סכום קצבת נכות לזכאי עם דרגת אי-כושר מלאה לפי הרכב משפחתי ולפי גובה הכנסה מעבודה

(2016, בש"ח לחודש)¹⁵

הרכב משפחתי						סוג הקצבה	סכום ההפחתה מהקצבה המלאה	גובה הכנסה מעבודה
בן/בת זוג ושני ילדים	בן/בת זוג וילד	בן/בת זוג	שני ילדים	ילד	ללא תלויים			
5,388	4,451	3,514	4,216	3,279	2,342	נכות	-	עד 1,987
5,387	4,450	3,513	4,215	3,278	2,341	נכות	1	2,000
5,160	4,223	3,286	3,988	3,051	2,114	נכות	228	3,000
4,860	3,923	2,986	3,688	2,751	1,814	נכות	528	4,000
4,560	3,623	2,686	3,388	2,451	1,514	נכות לקבוצה א' עידוד לקבוצה ב' ¹⁶	828	5,000
4,260	3,323	2,386	3,088	2,151	1,214	עידוד	1,128	6,000
3,904	2,967	2,030	2,732	1,795	858	עידוד	1,485	7,000
3,504	2,567	1,630	2,332	1,395	458	עידוד	1,885	8,000
3,064	2,127	1,190	1,892	955	-	עידוד	2,324	9,000
2,464	1,527	590	1,292	355	-	עידוד	2,924	10,000
1,864	927	-	692	-	-	עידוד	3,524	11,000
1,384	447	-	-	-	-	עידוד	4,004	11,800

מהלוח עולה כי ברמת הכנסה של עד 1,987 ברוטו לחודש הקצבה המוענקת הינה קצבת נכות מלאה ואין ממנה הפחתה בשל הכנסה מעבודה. הקצבה הינה בגובה 2,342 ש"ח ליחיד עם דרגת אי-כושר מלאה, 3,279 ש"ח לזכאי יחיד עם ילד אחד, 4,216 ש"ח לזכאי יחיד עם שני ילדים וכך הלאה. ברמות שכר גבוהות יותר, מתבצעת הפחתה של הקצבה בהתאם לשיעורים המופיעים בלוח 4 לעיל. כך לדוגמה, ברמת שכר של 4,000 ש"ח ברוטו לחודש, מופחת מהקצבה המלאה סכום של 528 ש"ח, וגובה הקצבות המתקבלות הן כדלהלן: 1,814 ש"ח לזכאי יחיד, 2,751 ש"ח לזכאי יחיד עם ילד אחד, 3,688 ש"ח לזכאי יחיד עם שני ילדים וכך הלאה. מעל לרמת שכר של 5,678 ש"ח לאדם עם לקות חמורה או לאדם עם זכאות ממושכת¹⁷ ומעל לרמת שכר של 4,259 ש"ח לכל שאר הזכאים, מוענקת קצבת עידוד, אשר כאמור, סכומיה וחישוב ההפחתות ממנה מחושבים בדומה לקצבת נכות.

¹⁵ המוסד לביטוח לאומי, [מקבל קצבת נכות - כמה מותר לך להרוויח ולהמשיך לקבל קצבה? לבעלי דרגת אי כושר 100%](#), כניסה לאתר: 29 ביולי 2016.

¹⁶ **קבוצה א'** - אדם עם לקות חמורה או זכאות ממושכת, קצבת עידוד בשכר הגובה מ-5,678 ש"ח לחודש (60% מהשכר הממוצע); **קבוצה ב'** - כל שאר הזכאים, קצבת עידוד בשכר הגובה מ-4,259 ש"ח לחודש (45% מהשכר הממוצע).

¹⁷ אדם עם לקות חמורה הוא מי שנקבעה לו נכות רפואית בשיעור 70% לפחות, או נכות רפואית בשיעור 40% עקב פיגור שכלי או מוגבלות נפשית, לפי סעיף 33 או 91 במבחנים הרפואיים. אדם עם זכאות ממושכת הוא מי שהיה זכאי לקצבה במשך חמש שנים (60 חודשים) לפחות, במהלך 7 השנים שקדמו לתאריך 1.8.09.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

1.2.3.2. מנגנון ההפחתה בדרגת אי-כושר חלקית

בדרגת אי-כושר חלקית (עד 74%), חישוב גובה הקצבה של זכאי הינו הנמוך מבין הסכומים הבאים:

- קצבת יחיד מלאה (בדרגת אי-כושר מלאה) ותוספת עבור תלויים בניכוי סכום ההפחתה מהקצבה המחושב בהתאם לשיעורי הניכוי המפורטים בלוח 4 לעיל.
- קצבת יחיד לפי דרגת אי-כושר (כמפורט בלוח 1 לעיל), ותוספת עבור תלויים.

בחישוב גובה התוספת עבור תלויים לזכאים בדרגות אי-כושר חלקית, אשר משתכרים יותר מ-1,987 ש"ח (21% מהשכר הממוצע), אין הפחתה של התוספת בהתאם לרמת אי-הכושר (כפי שתוארה בלוח 2 לעיל), כך שהם מקבלים תוספת זו בשיעורה המלא (כלומר לפי דרגת אי-כושר מלאה).

המשמעות של החישוב המוצג לגובה הקצבה לזכאים עובדים ברמות אי-כושר חלקית, הינה שההפחתה של הקצבה מתחילה ברמות שכר שבין 4,277-5,366 ש"ח בהתאם לרמת אי-הכושר.

לוח 6 להלן מציג כדוגמה את סכום קצבת הנכות (לאחר ההפחתה בשל הכנסה מעבודה על פי המנגנון המתואר לעיל) של זכאים בהרכב משפחתי הכולל בן/בת זוג ושני ילדים לפי רמות אי-כושר ורמות הכנסה שונות.

לוח 6 – סכום קצבת נכות לזכאי עם בן/בת זוג תלוי ושני ילדים לפי דרגת אי-כושר ולפי גובה הכנסה מעבודה

(2016, בש"ח לחודש)¹⁸

דרגת אי-כושר			סוג הקצבה	גובה הכנסה מעבודה
60%	65%	74%		
3,233	3,502	3,987	נכות	עד 1,987
4,451	4,568	4,779	נכות	2,000
4,451	4,568	4,779	נכות	3,000
4,451	4,568	4,779	נכות	4,000
4,451	4,560	4,560	נכות לקבוצה א' עידוד לקבוצה ב'	5,000
4,260	4,260	4,260	עידוד	6,000
3,904	3,904	3,904	עידוד	7,000
3,504	3,504	3,504	עידוד	8,000
3,064	3,064	3,064	עידוד	9,000
2,464	2,464	2,464	עידוד	10,000
1,864	1,864	1,864	עידוד	11,000
1,384	1,384	1,384	עידוד	11,800

מהלוח עולים הדברים הבאים:

- ברמות שכר של עד 1,987 ש"ח בחודש, מוענקת קצבת נכות, סכום הקצבה המתקבל הינו סכום קצבת יחיד חלקית (ביחס של רמת אי-הכושר מתוך קצבת יחיד מלאה) ותוספת חלקית לתלויים (ביחס של רמת אי-כושר מתוך התוספת המלאה). גובה הקצבה ברמת שכר זו הוא 3,987 ש"ח לדרגת אי כושר של 74%, 3,502 ש"ח בדרגת אי-כושר של 65% ו-3,233 ש"ח בדרגת אי-כושר של 60%.

¹⁸ המוסד לביטוח לאומי, [מקבל קצבת נכות - כמה מותר לך להרוויח ולהמשיך לקבל קצבה? לבעלי דרגת אי כושר 74%](#); [מקבל קצבת נכות - כמה מותר לך להרוויח ולהמשיך לקבל קצבה? לבעלי דרגת אי כושר 65%](#); [מקבל קצבת נכות - כמה מותר לך להרוויח ולהמשיך לקבל קצבה? לבעלי דרגת אי כושר 60%](#), כניסה לאתר: 29 ביולי 2016. כאמור, קצבת עידוד חודשית אינה משולמת אם היא נמוכה מ-235 ש"ח, ועבור זכאי המקבל תוספת תלויים לקצבה עבור בן/בת זוג ושני ילדים, הקצבה אינה משולמת אם היא נמוכה מ-1,357 ש"ח.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

- ברמות שכר מ-1,987 ש"ח בחודש עד רמת השכר ממנה מתחילה ההפחתה של הקצבה (4,277 ש"ח ברמת אי-כושר 74%, 4,973 ש"ח ברמת אי-כושר של 65% ו-5,366 ש"ח ברמת אי-כושר 60%), סכום הקצבה המתקבל הינו סכום קצבת יחיד חלקית (ביחס של רמת אי-הכושר מתוך קצבת יחיד מלאה) ותוספת מלאה לתלויים. גובה הקצבה ברמות שכר אלה הינו 4,779 ש"ח לדרגת אי כושר של 74%, 4,568 ש"ח בדרגת אי-כושר של 65% ו-4,451 ש"ח בדרגת אי-כושר של 60%.
- ברמות שכר הגבוהות מרמת השכר ממנה מתחילה הפחתה של הקצבה ועד 11,800 ש"ח בחודש, סכום הקצבה המתקבל הינו סכום קצבת יחיד מלאה בניכוי סכומי ההפחתה מהגמלה, כפי שחושבו לפי שיעורי הניכוי המפורטים בלוח 4 לעיל, ותוספת מלאה לתלויים. גובה הקצבה הינו 4,260 ש"ח ברמת הכנסה של 6,000 ש"ח, 3,504 ש"ח ברמת הכנסה של 8,000 ש"ח ו-1,864 ש"ח ברמת הכנסה של 10,000 ש"ח בכל דרגות אי-הכושר.

1.2.4. תשלום קצבה חודשית נוספת למקבלי עידוד

הקצבה החודשית הנוספת (קח"ן), למי שמקבל קצבת עידוד, תופחת בהדרגה במשך ארבע שנים החל ממועד תחילת קבלת קצבת העידוד. בשנה הראשונה של קבלת הקצבה נשארת הזכאות לקצבה חודשית נוספת מלאה, בשנה השנייה הזכאות לקח"ן יורדת ל-75% מהסכום המלא, בשנה השלישית – 50% ובשנה הרביעית – 25% מהסכום המלא.

1.2.5. הטבות נלוות

זכאות לקצבת נכות עשויה להקנות לזכאי, בכפוף לתנאים מזכים, שורה של הטבות והנחות בתשלומים לרשויות המדינה ולגורמים נוספים. מקבל קצבת עידוד ימשיך לקבל במלואן את ההטבות הנלוות הניתנות לזכאי לקצבת נכות במשך 3 שנים. לאחר שלוש שנים ההטבות יינתנו באופן יחסי, בהתאם לסכום קצבת העידוד המשולמת בפועל. מקבל קצבת עידוד וקח"ן מדורג, ימשיך לקבל את ההטבות הנלוות במלואן במשך 7 שנים, ורק לאחר מכן יקבל את ההטבות באופן יחסי בהתאם לקצבת העידוד המשולמת לו.

1.3. נתונים על מקבלי קצבאות נכות עובדים

על-פי נתוני המוסד לביטוח לאומי, מתוך 228,506 מקבלי קצבאות נכות (כולל עידוד) בדצמבר 2014, 47,916 נכים עבדו (כ-21%). מתוך הנכים העובדים, 4,925 קיבלו קצבת עידוד (כ-10.3%). להלן יוצגו נתונים על התפלגות מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) עובדים לפי דרגת אי-כושר, לפי הרכב משפחתי ולפי גובה השכר. לוח 7 להלן מציג נתונים על מקבלי קצבת נכות עובדים לפי דרגת אי-כושר השתכרות.

לוח 7 – מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) לפי מצב תעסוקה ודרגת אי-כושר (דצמבר 2014)¹⁹

שיעור העובדים מבין מקבלי הקצבה באותה דרגה	מקבלי קצבה עובדים			מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד)		דרגת אי-כושר
	שיעור מקבלי עידוד מכלל העובדים	עידוד	נכות	שיעור מסך הזכאים	מספר הזכאים	
31.5%	17%	1,245	6,061	10.2%	23,214	60%
29.4%	16%	758	4,113	7.2%	16,543	65%
27.6%	15%	203	1,183	2.2%	5,020	74%
18.7%	8%	2,719	31,634	80.4%	183,729	100%
21.0%	10%	4,925	42,991	100.0%	228,506	סך-הכול

¹⁹ נטליה גיטלסון ואופיר פינטו, מינהל המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי, דוא"ל, 20 בספטמבר 2016.

מהנתונים בלוח עולה כי כ-21% מתוך כלל 228,506 מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) בדצמבר 2014, עבדו. מניתוח התפלגות מקבלי קצבת נכות לפי דרגת אי-כושר ושיעור המועסקים בכל דרגה עולה כי: 10.2% ממקבלי הקצבה היו בדרגת אי-כושר 60%, ומתוכם 31.5% עבדו, 7.2% ממקבלי הקצבה היו בדרגת אי-כושר 65%, ומתוכם 29.4% עבדו, 2.2% ממקבלי הקצבה היו בדרגת אי-כושר 74%, ומתוכם 29.4% עבדו, ו-80.4% ממקבלי הקצבה היו בדרגת אי-כושר מלאה (100%), ומתוכם 18.7% עבדו. כלומר אפשר לראות כי שיעור הנכים המועסקים גבוה יותר בדרגות אי-כושר חלקיות בהשוואה לנכים בדרגת אי-כושר מלאה.

עוד עולה מהלוח כי בדצמבר 2014 היו סך-הכול 4,925 מקבלי קצבת עידוד, והם היוו כ-10% מכלל מקבלי הקצבאות (נכות ועידוד) שעובדים. בדרגות אי-כושר חלקיות, שיעור מקבלי קצבת עידוד מבין מקבלי הקצבאות שעובדים היה כ-15%-17%, גבוה בהשוואה לשיעור זה בקרב נכים עובדים בדרגת אי-כושר מלאה, שעמד על כ-8%.

לוח 8 להלן מציג נתונים על מקבלי קצבת נכות עובדים לפי הרכב משפחתי.

לוח 8 – מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) לפי מצב תעסוקה ולפי הרכב משפחתי (דצמבר 2014)²⁰

שיעור העובדים מכלל מקבלי הקצבה	מקבלי קצבה עובדים		מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד)		הרכב משפחתי	
	עידוד	נכות	שיעור מסך הזכאים	מספר הזכאים		
20.8%	3,148	28,210	66%	151,044	ללא תלויים	נכה יחיד
24.7%	486	3,865	8%	17,634	עם ילד אחד	
22.4%	611	4,202	9%	21,485	עם שני ילדים	
18.0%	249	2,554	7%	15,578	ללא תלויים	נכה עם בן/בת זוג
21.4%	157	1,329	3%	6,944	עם ילד אחד	
19.6%	274	2,831	7%	15,821	עם שני ילדים	
21.0%	4,925	42,991	100%	228,506	סך-הכול	

מהנתונים בלוח עולה כי בדצמבר 2014 66% מבין 228,506 מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) קיבלו קצבה ללא תוספות תלויים, מתוכם כ-20.8% עבדו. לא ניכרים הבדלים משמעותיים בשיעור הנכים העובדים מכלל מקבלי הקצבה לפי ההרכבים המשפחתיים השונים: כ-24.7% ממקבלי קצבת יחיד עם ילד, כ-22.4% ממקבלי קצבת יחיד עם שני ילדים, כ-18.0% ממקבלי קצבת נכה עם בן/בת זוג ללא תלויים, כ-21.4% ממקבלי קצבת נכה עם בן/בת זוג עם ילד אחד ו-19.6% ממקבלי קצבת נכה עם בן/בת זוג עם שני ילדים. לוח 9 להלן מציג נתונים על מקבלי קצבת נכות עובדים לפי גובה השכר.

לוח 9 – מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) עובדים לפי גובה השכר החודשי (דצמבר 2014)²¹

שיעור מכל מקבלי הקצבה שעובדים	מספר מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) עובדים	גובה השכר (בש"ח)
13%	6,273	1-1,000
23%	11,223	1,001-2,000
24%	11,660	2,001-3,000
15%	7,422	3,001-4,000
11%	5,244	4,001-5,000
13%	6,094	5,001 ויותר
100%	47,916	סך-הכול

²⁰ נטליה גיטלסון ואופיר פינטו, מינהל המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי, דוא"ל, 20 בספטמבר 2016.
²¹ שם.

מהלוח עולה כי מבין 47,916 מקבלי קצבת נכות (כולל עידוד) עובדים בדצמבר 2014, 13% (6,273) השתכרו מתחת ל-1,000 ש"ח בחודש, 23% (11,233) השתכרו בין 1,001 ל-2,000 ש"ח בחודש, 24% (11,660) השתכרו בין 2,001 ל-3,000 ש"ח בחודש, 15% (7,422) השתכרו בין 3,001 ל-4,000 ש"ח, 11% (5,244) השתכרו בין 4,001 ל-5,000 ש"ח, ו-13% (6,094) השתכרו יותר מ-5,001 ש"ח בחודש.

2. תיאור השינויים המוצעים במסגרת הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית

כאמור, בשנת 2009 נכנס לתוקפו חוק לרון, שנועד לעודד נכים להשתלב במעגל העבודה, במסגרתו נקבעה קצבת עידוד לנכים מועסקים ברמת הכנסה גבוהה יחסית למותר בקרב מקבלי קצבת נכות. על פי דברי ההסבר להצעת חוק ההתייעלות הכלכלית, לאחר הניסיון שנצבר בשנים שעברו מאז יישום החוק, מוצעים מספר שינויים במנגנון הקיים כדי לפשט אותו ולתקן ליקויים שהתגלו בו, ובכך בין היתר להגביר את עידוד היציאה לעבודה של אוכלוסייה זו. בנוסף, מוצעים מספר שינויים שייטיבו עם כלל מקבלי קצבת נכות, ולא רק עם מקבלי קצבת עידוד. להלן תיאור של עיקרי השינויים המוצעים במסגרת הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית.

2.1. ביטול ההגדרות "בעל ליקוי חמור" ו"זכאי במשך תקופה ממושכת" (סעיף 136(א)-(ב))

כיום ישנן בחוק שתי הגדרות היוצרות למעשה חלוקה בין כלל הנכים ל"נכה בעל ליקוי חמור" או "זכאים במשך תקופה ממושכת". חלוקה זו משפיעה הן על המועד שממנו משולמת הקצבה והן על מבחן ההכנסות בו נדרשים לעמוד כדי להיות מוגדרים כנכה. על פי המוגדר בחוק, **בעל ליקוי חמור** הוא מי שנקבעה לו נכות רפואית בשיעור של 70% ומעלה, או בשיעור של 40% ומעלה בליקויים מסוימים. **זכאי במשך תקופה ממושכת** מוגדר כמי שהיה זכאי לקצבה חודשית למשך תקופה של 60 חודשים לפחות (מתוך 84 החודשים שקדמו) לפני תחילתו של התיקון לחוק בשנת 2008 (חוק לרון). על פי הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית, מוצע לבטל שתי הגדרות אלו, וביטול זה צפוי להקל במספר היבטים על קביעת הזכאות לקצבת נכות ומועד תשלומה כפי שיפורט להלן.

2.2. שינויים בהגדרת נכה (ביטול קצבת עידוד) (סעיף 136(2)(ג))

כיום, הגדרת נכה בחוק הביטוח הלאומי כוללת אי כושר השתכרות או צמצום כושר השתכרות (ב-50% ומעלה), וכן מבחן הכנסות ולפיו הכנסותיו של המבוטח מעבודה נמוכות מ-60% מהשכר הממוצע או מ-45% מהשכר הממוצע (לבעל ליקוי חמור או זכאי במשך תקופה ממושכת). מבוטח בעל הכנסות גבוהות יותר, עשוי להיות זכאי לקצבת עידוד, בכפוף לעמידתו בעבר בהגדרת הנכות (לרבות מבחן ההכנסות) וקבלת קצבת נכות למשך 12 חודשים רצופים לפני העלייה בהכנסות.

מוצע לשנות את הגדרת נכה כך שלא תכלול מבחן הכנסות ישיר, ולהכליל את מבחן ההכנסות בהגדרת התאריך הקובע כפי שיפורט בסעיף 2.3 להלן. המשמעות היא שמבוטח העומד ביתר התנאים (לרבות התאריך הקובע), יהיה זכאי לקצבת נכות עד לרמת הכנסה השוללת את הזכאות (כיום רמות הכנסה המזכות בקצבת עידוד). קצבת עידוד משולמת כיום רק למי שסכום קצבתו (לאחר ניכוי בגין הכנסות) גבוה מ-235 ש"ח, או 1,357 ש"ח למי שמקבל קצבה עם תוספת בגין בן זוג ושני ילדים.

על פי המוצע, בהגדרת נכה ייכללו מבוטחים שלפי רמת הכנסתם ומצבם המשפחתי יהיו זכאים לקצבה בסכום הגבוה מ-2.68% מהסכום הבסיסי – 235 ש"ח במחירי שנת 2016 (רמת הכנסה העשויה לזכות כיום בקצבת עידוד ולא נכות), בכפוף לעמידתם ביתר התנאים.²² שינוי זה מייתר למעשה את הצורך בקצבת העידוד שכן ניתן יהיה לקבל קצבת נכות גם ברמות שכר גבוהות יותר בשונה מהמצב הקיים, ולכן במסגרת הצעת החוק מוצע לבטל את הסעיפים הרלוונטיים לקצבת עידוד.

²² הכנסה זו משתנה מנכה לנכה בהתאם למספר התלויים בו. גובה ההכנסה המרבית המזכה בקצבה לאחר השינויים המוצעים במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית יהיה בין כ-8,890 ש"ח לכ-13,968 ש"ח לחודש, כמפורט להלן.

שינוי זה מיטיב למעשה עם מבוטחים המקבלים קצבה עם תוספת בגין בן זוג ושני ילדים לעומת המצב הקיים בו הקצבה החודשית המזערית המזכה אותם בקצבת עידוד עומדת על 1,357 ש"ח לפחות (אחרת אינם זכאים), וכן עם נכים שלא צברו רצף של 12 חודשים בקצבת נכות (אבל צברו רצף של 3 חודשים לפחות שבהם עמדו במבחן אי הכושר ובמבחן ההכנסה לצורך התאריך הקובע, כפי שפורט להלן) והכנסתם עלתה ולכן לפי המצב הקיים כיום, הם לא זכאים לקצבת נכות וכן לא זכאים לקצבת עידוד.

2.3. שינויים הנוגעים למועד תחילת תשלום הקצבה והגדרות נוספות

שינוי הגדרת התאריך הקובע (סעיף 136(2)(ד) ו-6))

כיום, התאריך הקובע מוגדר כמועד שממנו נגרם למבוטח אי-כושר להשתכר לתקופה של 90 ימים רצופים לפחות בגין הליקוי.

על פי המוצע, יתווסף להגדרה זו מבחן הכנסות ולפיו התאריך הקובע יהיה המועד שממנו נגרם למבוטח אי כושר להשתכר, ושאינו לו הכנסה מעבודה או משלח יד או שהכנסתו נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע למשך 90 ימים לפחות. שינוי זה מהווה המשך לביטול מבחן ההכנסות בהגדרת הנכה, כך שהכנסות גבוהות לא בהכרח ישללו את הזכאות לקצבת נכות לאחר עמידה ביתר התנאים, לרבות התאריך הקובע. המשמעות היא שכדי להיות מוגדר כנכה ולקבל קצבת נכות, נדרש להתקיים במבוטח ההכנסה האמור וכן מבחן אי כושר השתכרות למשך 90 ימים. לאחר עמידה בתנאים אלו, המבוטח יכול לקבל הכרה כנכה ולהיות זכאי לקצבת נכות גם אם בהמשך הכנסתו תעלה מעל 60% מהשכר הממוצע, וכל עוד קצבתו תעלה על שיעור של 2.68% מהסכום הבסיסי כפי שפורט לעיל. במקביל מוצע לבצע התאמות גם בסעיף 200א הקובע את מועד תחילת הטיפול בתביעה, כך שעמידה במבחן ההכנסות כפי שהוגדר בתאריך הקובע (עד 60% מהשכר הממוצע) תהיה תנאי סף לטיפול בתביעה לקצבת נכות.

מבחן ההכנסות החדש מיטיב לעומת המבחן הקיים כיום בהגדרת נכה בכמה מובנים - ראשית, המבחן צריך להתקיים במשך 90 הימים של התאריך הקובע. לאחר העמידה במבחן, האדם מוגדר כנכה כל עוד קצבתו המחושבת לפי הכנסותיו, אינה נמוכה מ-2.68% מהסכום הבסיסי. אם הקצבה פחתה מ-2.68% הוא נדרש לעמוד שוב (אפילו לחודש אחד בלבד) במבחן הכנסה של 60%, כדי לשוב ולקבל את דרגת הנכות שהייתה לו לפני.²³ זאת בעוד שלפי המצב כיום, כל עלייה בשכר (מעבר ל-45% או 60% לפי העניין) שוללת את הקצבה של מי שלא צבר ותק של 12 חודשים לפחות בקצבת נכות. שנית, התנאי לכל הנכים הוא הכנסות מתחת ל-60% מהשכר הממוצע, בניגוד למצב היום בו נדרשת הכנסה מתחת ל-45% מהשכר הממוצע לרוב המבוטחים, למעט נכים בעלי ליקוי חמור או זכאים למשך תקופה ממושכת (כאמור, מוצע לבטל הגדרות אלו). עם זאת, מבוטחים בעלי הכנסות הגבוהות מ-60% מהשכר הממוצע לא יהיו זכאים לקצבת נכות, אם הכנסתם לא הייתה נמוכה משיעור זה במשך 3 חודשים רצופים לפחות. נציין, כי גם כיום הם לא זכאים בגין מבחן ההכנסות בהגדרת נכה והצורך לרצף של 12 חודשים כדי לקבל קצבת עידוד.

המועד לתחילת תשלום הקצבה (סעיף 136(3))

כיום, מועד תשלום קצבת הנכות הוא לאחר 90 ימים מהתאריך הקובע – המועד בו ארע הליקוי שפגע בכושר ההשתכרות למשך תקופה של לפחות 90 ימים. עם זאת, מבחן החוק בין כלל הנכים לבין נכים בעלי ליקוי חמור (על פי ההגדרה בחוק), שיוכלו לקבל תשלום גם בגין הימים מיום ה-31 ועד יום ה-90 מהתאריך הקובע, בכפוף לדרגת אי-כושר של 100% והתנאים המפורטים בחוק. ביטול ההגדרות "בעל ליקוי חמור" ו"זכאי במשך תקופה

²³ נציין כי משיחה עם המוסד לביטוח לאומי עולה כי כיום נכה שאיבד את הזכאות לקצבת עידוד בגין עלייה בהכנסתו (קצבה הנמוכה מ-235 ש"ח ברוב המקרים) יכול לשוב ולקבל קצבה אם הכנסתו ירדה שוב מתחת להכנסה המרבית בתוך תקופה של 3 חודשים. הליך זה נקבע במסגרת נהלי העבודה הפנימיים של המוסד. לאחר תקופה זו, אם לא חלפו 3 שנים מאיבוד הזכאות (תקופת רשת הביטחון) עליו לעמוד שוב במבחן ההכנסות שבהגדרת נכות, ולאחר מכן יוכל להגדיל את הכנסותיו ולקבל שוב קצבת עידוד. לאחר שחלפו 3 שנים מאיבוד הזכאות, עליו להגיש תביעה חדשה ולעמוד מחדש בתנאים המפורטים לרבות רצף של 12 חודשים בקצבת נכות. לדברי המוסד לביטוח לאומי, ההנחיות המאפשרות חזרה לקבלת קצבה תוך 3 חודשים יהיו רלוונטיות גם לאחר השינוי המוצעים.

ממושכת" כאמור, יאפשר גם לנכים אחרים בדרגת אי כושר של 100% לקבל קצבה בגין היום ה-31 והלאה, בשונה מהמצב כיום.

כאמור, נכים הזכאים לדמי מחלה מהמעביד או מקופת גמל כהגדרתה בחוק, זכאים כיום לקבלת קצבת נכות רק לאחר תום תשלום זה, גם אם הוא נמוך מהקצבה לה היו זכאים. על פי הצעת החוק, מוצע לבטל הגבלה זו כך שהתשלום יחל לאחר 90 יום מהתאריך הקובע אם משתלמים דמי מחלה, וההכנסות מדמי מחלה או קופת גמל ייחשבו כהכנסה לצורך מבחן ההכנסות כאמור. המשמעות היא כי מבוטחים שהכנסתם מדמי מחלה או קופת גמל נמוכה מקצבת הנכות, יוכלו לקבל גם קצבת נכות חלקית והכנסתם תגדל לעומת המצב הקיים.

2.4. הרחבת "רשת הביטחון" לנכים שהכנסתם עלתה ושימור ההטבות הנלוות

הרחבת רשת הביטחון (סעיף 136(7))

כיום, מקבל קצבת נכות אשר הכנסותיו גדלו והוא הפסיק להיות זכאי לקצבת נכות ועבר לקבל קצבת עידוד, יכול לחזור לקבל קצבת נכות ללא בדיקה מחדש של זכאותו, אם לא עברו שלוש שנים מאז שהפסיק לקבל קצבת נכות. רשת הביטחון מסייעת כיום גם למבוטחים שקיבלו קצבת עידוד ואיבדו את זכאותם עקב עלייה בהכנסותיהם מעבר להכנסה המרבית המזכה. על פי נהלי המוסד לביטוח לאומי, אם נכה איבד את זכאותו לקצבת עידוד עקב עלייה בהכנסותיו, הוא יוכל לשוב ולקבל קצבת עידוד אם הכנסותיו יפחתו לרמה המזכה תוך שלושה חודשים. לאחר שלושה חודשים ואם לא חלפו שלוש שנים, הוא נדרש לעמוד במבחן ההכנסות שבהגדרת נכה למשך חודש לפחות, ולאחר מכן יוכל להגדיל את הכנסותיו ולקבל קצבת עידוד. אם חלפו שלוש שנים מאיבוד הזכאות, הוא יידרש להגיש תביעה חדשה ולעמוד בתנאים הנדרשים לרבות זכאות של 12 חודשים לפחות לקצבת נכות.

מטרת רשת הביטחון של שלוש שנים הייתה לעודד נכים לעבוד ולהגדיל את הכנסותיהם מתוך ידיעה שאם הם יפחתו שוב הם יוכלו לשוב ולקבל קצבת נכות מבלי צורך בהגשת תביעה מחדש. מהניסיון הנצבר במוסד לביטוח לאומי עולה כי תקופה זו אינה מספקת להשגת מטרה זו,²⁴ ועל כן מוצע לבטל את המגבלה של שלוש שנים. המשמעות היא שברגע שמבוטח הוכר כנכה (בהתאם להגדרות של נכה ומועד קובע), גם אם הכנסתו עלתה (מעל 60% מהשכר הממוצע) ולאחר מכן ירדה הוא יוכל לקבל שוב קצבה ללא צורך בהגשת תביעה וללא מגבלת זמן.

חשוב לציין כי לאחר השינוי המוצע, גובה ההכנסה המרבי המזכה בקצבת נכות גבוה מ-60% מהשכר הממוצע (כ-5,678 ש"ח במחירי שנת 2016), הוא משתנה לפי מספר התלויים, ונע בין כ-8,890 ש"ח לכ-13,968 ש"ח לחודש (כפי שמפורט בלוח 11 להלן). על פי המוצע בהצעת החוק, נכה שהכנסותיו עלו מעל לגובה ההכנסה המרבי המזכה בקצבה יוכל לחזור לכאורה לקבל קצבה רק אם הכנסותיו יפחתו מ-60% מהשכר הממוצע. ייתכנו מצבים בהם מקבל קצבה שלאחר עמידה בתאריך הקובע השתכר מעל ל-60% מהשכר הממוצע והגדיל את הכנסותיו מעל להכנסה המרבית המזכה, ובשל כך הפסיק להיות זכאי לקצבה. על מנת לחזור להיות זכאי לקצבה הוא אינו יכול לחזור לרמת השכר הקודמת שלו, אלא צריך לרדת לרמת שכר נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע. כאמור, על פי הנהלים הקיימים כיום במוסד לביטוח לאומי ושייתקיימו גם לאחר השינוי המוצע, אם לא חלפו שלוש חודשים הוא יוכל לחזור ולקבל קצבה מבלי שיידרש לעמוד במבחן ההכנסה של 60% מהשכר הממוצע. מצב זה ולפיו לאחר שלושה חודשים הוא יידרש לעמוד שוב במבחן ההכנסות של 60%, לא תואם לכאורה את הגדרה המעודכנת של נכה ולפיה נכה הוא מי שקצבתו גבוהה מ-2.68% מהסכום הבסיסי. בהקשר זה נציין, כי במצב הקיים רשת הביטחון סייעה בעיקר לאנשים שאיבדו את הזכאות לקצבת נכות כי הכנסתם עלתה על הסכום המותר (45% או 60%) וקיבלו קצבת עידוד ולאחר מכן הכנסתם ירדה מתחת ל-45% או 60% מהשכר הממוצע. כמו כן סייעה הרשת למקבלי קצבת עידוד שחדלו להיות זכאים לקצבה בגלל עלייה בהכנסות, אך הם נדרשו להפחית את הכנסותיהם מתחת ל-60% או 45% מהשכר הממוצע למשך חודש לפחות.

²⁴ המוסד לביטוח לאומי, [ניירות עבודה - עמדת הביטוח הלאומי ביחס לחוק ההסדרים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

לאור השינוי המוצע בהגדרת נכה וביטול קצבת עידוד, לא ברור מדוע רשת הביטחון לא תחול גם על עובדים שהכנסתם פחתה שוב והם לכאורה מוגדרים כנכים שכן הם זכאים לקצבה הגבוהה מ-2.68% מהסכום הבסיסי (אך הכנסתם גבוהה מ-60% מהשכר הממוצע). על פי השינוי המוצע, לאחר שלושה חודשים הם יידרשו להפחית את הכנסתם באופן משמעותי כדי לעמוד במבחן ההכנסות, למשך חודש לפחות.

שימור ההטבות הנלוות (סעיף 136(9))

מבוטח הזכאי לקצבת נכות, עשוי להיות זכאי להטבות נלוות והנחות בתשלומים לרשויות המדינה ולגורמים נוספים.²⁵ כיום, מי שהגדיל את הכנסותיו ואינו זכאי עוד לקצבת נכות, יכול להמשיך לקבל את ההטבות הנלוות במשך 3 שנים לאחר שהפסיק לקבל קצבת נכות. נכים המקבלים קצבת עידוד יכולים להמשיך לקבל את ההטבות הנלוות גם לאחר 3 שנים, אולם ההטבות ניתנות באופן יחסי, בהתאם לסכום קצבת העידוד המשולמת בפועל.

כאמור, במסגרת השינויים המוצעים תבוטל קצבת העידוד, ונכים המקבלים כיום קצבת עידוד יקבלו קצבת נכות המזכה בהטבות המלאות. אם הכנסתם תעלה על ההכנסה המרבית המזכה (הכנסה השוללת כיום קצבת עידוד), הם ימשיכו לקבל את ההטבות הנלוות למשך 3 שנים, כך שלמעשה בהצעת החוק נשמרת הזכאות להטבות הנלוות במשך 3 שנים מתום הזכאות לקצבת נכות.

2.5. הגדלת שיעורי הניכוי המותרים (סעיף 136(11))

כיום, קצבתו של מבוטח שלו הכנסות מעבודה מופחתת בגין הכנסות אלו באופן מדורג, בהתאם לשיעורים הקבועים בלוח ח'1 בחוק. שיעורי הפחתה אלו חלים גם על מקבלי קצבת עידוד. משמעות הפחתה היא כי סכום קצבת הנכות מופחת בגין ההכנסות עד תקרת ההכנסה (ההכנסה המרבית המזכה בקצבה).

על פי הצעת החוק, מוצע להגדיל את שיעורי הניכוי המותרים ברמות ההכנסה הנמוכות יותר. המשמעות היא כי סך הניכוי בגין חלק ההכנסה ברמות הנמוכות יותר יקטן, וממילא הקצבה הנותרת תגדל ותקרת ההכנסה ממנה נשללת הזכאות לקצבה תגדל. לוח 10 להלן מציג את שיעורי הניכוי כיום ואת השיעורים בהתאם לשינוי המוצע.

לוח 10 – שיעורי הניכוי מקצבת נכות כללית לפי גובה חלק ההכנסה מעבודה (בש"ח, 2016) לינק²⁶

השינוי המוצע				המצב היום			
סכום הניכוי המצטבר מהקצבה	שיעור הניכוי מהקצבה	סכום חלק ההכנסה	חלק ההכנסה כשיעור מהשכר הממוצע	סכום הניכוי המצטבר	שיעור הניכוי מהקצבה	סכום חלק הכנסה	חלק ההכנסה כשיעור מהשכר הממוצע
0	0	0-2,745	עד 29%	0	0	0-1,987	עד 21%
עד 1,107	30%	2,745-6,436	מעל 29% עד 68%	עד 38	10%	1,987-2,366	מעל 21% עד 25%
				עד 1,259	30%	2,366-6,436	מעל 25% עד 68%
עד 2,054	40%	6,436-8,802	מעל 68% עד 93%	עד 2,205	40%	6,436-8,802	מעל 68% עד 93%
עד קצבה מזערית של ש"ח 235	60%	עד 8,802 ההכנסה המרבית המזכה	מעל 93%	עד קצבה מזערית של ש"ח 235	60%	עד 8,802 ההכנסה המרבית המזכה	מעל 93%

מהלוח עולים הדברים הבאים:

²⁵ המוסד לביטוח לאומי, [מיצוי זכויות - זכויות מקבלי קצבאות הביטוח הלאומי במוסדות וארגונים אחרים](#), כניסה לאתר: 28 ביולי 2016.

²⁶ עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בהתאם לחוק הקיים והשינוי המוצע.

- כיום יש 5 מדרגות ושיעורי ניכוי מההכנסה – 0%, 10%, 30%, 40%-ו-60%. לאחר השינוי המוצע יהיו 4 מדרגות ניכוי – 0%, 30%, 40%-ו-60%.
- הניכוי מההכנסה יחל מרמת הכנסה של 2,745 ש"ח במקום 1,987 ש"ח כיום.
- ניכוי של 30% יחל מרמת הכנסה של 2,745 ש"ח לעומת 2,366 ש"ח כיום.
- ביתר מדרגות הניכוי אין שינוי מבחינת רמת ההכנסה ושיעור הניכוי.

המשמעות של שינויים אלו היא כי **סך הניכוי בגין הכנסות יקטן והקצבה המשולמת תגדל בחלק מרמות ההכנסה**, כמפורט להלן ביחס למקבלי קצבה בדרגת אי כושר של 100%:

- הכנסה נמוכה מ-1,987 ש"ח (גובה ההכנסה שאין בגינו קיזוז של הגמלה היום) - אין שינויים בגובה הקצבה.
- הכנסה בגובה 1,987 ש"ח עד 2,745 ש"ח בחודש - במצב היום יש קיזוז של הקצבה בשיעור של 10%-30% מחלק ההכנסה שהינו מעל 1,987 ש"ח, לאחר השינוי המוצע אין קיזוז של הקצבה. בעקבות השינוי המוצע הקצבה גדלה בהדרגה בסכומים של עד **כ-152 ש"ח**.
- הכנסה הגבוהה מ-2,745 ש"ח ועד השכר המרבי המזכה בקצבה היום – יש קיזוז של הקצבה בהתאם לשיעורים המופיעים לעיל. בעקבות השינוי המוצע סכום הקצבה גדל **בכ-152 ש"ח**.
- טווח ההכנסה שהינו בין גובה השכר המרבי המזכה בקצבה היום ובין גובה ההכנסה המרבית המזכה בקצבה לאחר השינוי המוצע - סכום הקצבה גדל בסכומים של עד **כ-386 ש"ח**.²⁷ נציין שקצבתו של נכה המקבל תוספת בגין בן זוג ושני ילדים עשויה לגדול בסכום גבוה יותר, שכן נוסף על הפחתת הקיזוז בכ-152 ש"ח גובה הקצבה המזערית שלהם הופחת מ-1,357 ש"ח ל-235 ש"ח.

מנתונים אלו עולה, כי בעקבות השינוי המוצע סכום הקצבה של נכים עם דרגת אי-כושר של 100% המשתכרים מעל 1,987 ש"ח יגדל. גובה הגידול בקצבה **הינו עד 386 ש"ח לחודש (למעט זוג עם שני ילדים כאמור), אך ברוב רמות ההכנסה, הגידול בסכום הקצבה הינו בגובה 152 ש"ח**. גם לגבי נכים עם דרגת אי-כושר חלקית יש גידול של הקצבה בסכומים אלה, אולם הגידול בגובה הקצבה בעקבות השינוי המוצע מתחיל ברמות שכר גבוהות יותר.

השינוי המוצע ברמות הקיזוז מהקצבה בגין הכנסה מעבודה, צפוי להשפיע גם על רמת ההכנסה המרבית המזכה בקצבה. כאמור השינוי המוצע עשוי להגדיל את הקצבה המשולמת לזכאי ברמות הכנסה שונות, וממילא ניתן היה לקזז תוספת זו בגין הכנסה מעבודה (קיזוז של 60%). לוח 11 להלן מפרט את השינויים בגובה השכר המרבי המזכה בגמלה לפי מספר התלויים, כיום ולאחר השינוי המוצע.

לוח 11 – גובה ההכנסה המרבי המזכה בקצבת נכות לפי הרכב משפחתי (בש"ח, 2016)²⁸

הרכב משפחתי	המצב כיום	לאחר השינוי המוצע	הפרש
יחיד	8,556	8,890	334
יחיד + ילד	10,200	10,452	252
יחיד + 2 ילדים או יותר	11,762	12,014	252
יחיד + בן/בת זוג תלוי	10,592	10,844	252
יחיד + בן/בת זוג תלוי + ילד	12,153	12,406	253
יחיד + בן/בת זוג תלוי + 2 ילדים או יותר	11,845	13,968	2,123

²⁷ סכום זה מתקבל מצרופ של הפחתה בניכוי של כ-152 ש"ח והסכום המזערי של הקצבה 235 ש"ח. ייתכן וכיום יש מבוטח שלאחר הקיזוז בגין הכנסות מעבודה יהיה זכאי לכאורה לקצבה בסכום של 234 ש"ח, וממילא לא יהיה זכאי לקבלתה כיוון שהיא נמוכה מסכום המזערי. בעקבות השינוי המוצע הקיזוז מהכנסתו יפחת בכ-152 ש"ח כך שיהיה זכאי לקצבה בסכום של 386 ש"ח.

²⁸ עיבוד של מרכז המחקר והמידע בהתאם לשינוי המוצע.

מהלוח עולה כי גובה ההכנסה המרבי המזכה בגמלה גדל בעקבות השינוי המוצע עבור כל ההרכבים המשפחתיים. כך לדוגמה: ההכנסה המרבית המזכה עבור יחיד עולה מ-8,556 ש"ח בחודש כיום לכ-8,890 ש"ח לאחר השינוי המוצע, גידול של 334 ש"ח. ההכנסה המרבית עבור יחיד עם ילד, עולה מ-10,200 ש"ח כיום ל-10,452 ש"ח לאחר השינוי המוצע, גידול של 252 ש"ח. גובה ההכנסה המרבי משתנה בהתאם להרכב המשפחתי, וגדל ככל שהקצבה המלאה, הכוללת את התוספות בגין התלויים, גדולה יותר. ברוב ההרכבים המשפחתיים הגידול בגובה השכר המרבי המזכה בגמלה בעקבות השינוי המוצע הינו כ-252 ש"ח.

ניתן לראות כי השינוי בהכנסה המרבית המזכה בקצבה של זוג עם שני ילדים גבוה יותר ועומד על 2,123 ש"ח. שינוי זה נובע הן מהשינויים במדרגות ההפחתה כמפורט לעיל והן מהשינוי בגובה הקצבה המזערית לתשלום, מ-1,357 ש"ח ל-235 ש"ח כאמור.

2.6. שינויים ברמת הקצבה החודשית הנוספת (סעיף 136(4))

כאמור, בנוסף לקצבת הנכות הבסיסית ולתוספות עבור תלויים, זכאי לקצבת נכות אשר נקבעה לו דרגת אי-כושר מלאה ונכות רפואית של 50% או יותר (במקרים מסוימים גם מ-40%), והוא אינו שווה במוסד, זכאי גם לקצבה חודשית נוספת (קח"ן).

על פי הצעת החוק, מוצע להרחיב את אוכלוסיית הזכאים לקצבה כך שגם נכים עם דרגת אי כושר מלאה ורמת נכות רפואית של 40% לפחות יהיו זכאים לה, וכן מוצע להגדיל את שיעורי הקצבה. לוח 12 מפרט את קבוצות הזכאים לקצבה ואת גובה הקצבה כיום ולאחר השינוי המוצע (כאחוז מקצבת יחיד מלאה ובש"ח).

לוח 12 – גובה קצבה חודשית נוספת כיום לאחר השינוי המוצע (בש"ח, 2016)²⁹

סכומי הקצבה		שיעורי הקצבה		נכות רפואית	
הפרש	לאחר השינוי	כיום	לאחר השינוי		
79	451	372	20.6%	17%	נכות רפואית מעל 80%
44	350	306	16%	14%	נכות רפואית בין 70%-ל-79%
98	350	252	16%	11.5%	נכות רפואית בין 50%-ל-69% ³⁰
151	151	-	6.8%	-	נכות רפואית בין 40%-ל-49%

מהלוח עולה כי קצבתם החודשית של נכים הזכאים לקצבה חודשית נוספת (ונכים שיהיו זכאים בעקבות השינוי המוצע) תגדל באופן הבא:

- נכות רפואית בין 40% ל-49% (שאינם זכאים כיום) – יקבלו קצבה בסכום של 151 ש"ח.
- נכות רפואית בין 50% ל-69% - תוספת של 98 ש"ח, הקצבה המעודכנת תעמוד על 350 ש"ח.³¹
- נכות רפואית בין 70% ל-79% - תוספת של 44 ש"ח, הקצבה המעודכנת תעמוד על 350 ש"ח.
- נכות רפואית מעל 80% - תוספת של 79 ש"ח, הקצבה המעודכנת תעמוד על 451 ש"ח.

המשמעות של שינוי זה היא הגדלת סכומי הקצבאות החודשיות המשולמות למקבלי קצבת נכות זכאים. הגדלת גובה הקצבה מאפשרת למעשה גם את הגדלת ההכנסות ממקורות אחרים לפני שהזכאות לקצבה תישלל, שכן ניתן לנכות סכום גבוה יותר.

²⁹ עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לשיעורים המפורטים בחוק ובהצעת החוק. סכום קצבת יחיד מלאה הוא 2,189 ש"ח, 25% מהסכום הבסיסי (8,757 ש"ח).

³⁰ קצבה זו משולמת גם במקרים של נכות רפואית בין 40% ל-49% לנכים בעלי נכות נפשית ו/או שכלית.

³¹ החל ב-1 במרס 2014 מי שנקבעה לו נכות נפשית ו/או שכלית בין 40% ל-49%, מקבל גם הוא קצבה בסכום זה.

3. סיכום וניתוח השינויים המוצעים

כאמור, במסגרת הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, מוצעים מספר שינויים במערך קצבאות הנכות הכללית. על פי דברי ההסבר, מטרת השינויים המוצעים היא לסייע לאוכלוסיית מקבלי קצבת נכות כללית וקצבת עידוד ולהקל על האפשרות להגדיל את ההכנסות מעבודה. במסגרת זו, שונו מספר הגדרות והורחבה הגמישות לקבלת הכרה כנכה, וכן הורחבה רשת הביטחון למבוטחים שחדלו להיות זכאים לקצבה עקב עלייה בהכנסות, ולאחר מכן הכנסתם ירדה שוב.

לדברי המוסד לביטוח לאומי, התיקונים המוצעים נועדו בין היתר להגביר את אמונם של האנשים בעלי המוגבלויות באפשרות לצאת לעבודה, מבלי שיפגעו זכויותיהם אם בעתיד יפסיקו לעבוד.³²

מניתוח השינויים המוצעים כפי שהוצג לעיל, עולה כי הם אכן מיטיבים במספר היבטים עם אוכלוסיית הנכים הזכאים כיום (או שהיו זכאים בעבר) לקצבת נכות או עידוד. בהתייחס לנכים עתידיים, גם לאחר התיקונים המוצעים הם יידרשו לעמוד במבחן הכנסות (הכנסה נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע למשך 3 חודשים לפחות) כדי להיות מוגדרים כנכים ולקבל קצבת נכות, גם אם הכנסתם בפועל גבוהה מ-60% אך נמוכה מהסכום המרבי המזכה בקצבה, דהיינו קצבה הגבוהה מ-2.68% מהסכום הבסיסי (235 ש"ח). במקרים אלו הכנסתם תצטרך לרדת מתחת ל-60% מהשכר הממוצע למשך 3 חודשים כדי לעמוד בהגדרת התאריך הקובע, ולאחר מכן הם יהיו עשויים להיות זכאים לקבלת קצבה בהתאם להכנסותיהם. זאת, בשונה מהמצב כיום בו נדרש וותק של 12 חודשים בקבלת קצבת נכות כדי לקבל קצבת עידוד המיועדת לבעלי הכנסות גבוהות יותר מעבודה.

בהתייחס לשינוי המוצע ברשת הביטחון, הרי שאמנם שינוי זה היה מיטיב באופן משמעותי אם קצבת העידוד הייתה נשארת במתכונתה הנוכחית, קרי משולמת גם לבעלי הכנסות גבוהות בהתאם לשיעורי הניכוי. עם זאת, ביטול קצבת העידוד ושינוי הגדרת הנכה מביאים לכך שרשת הביטחון עשויה להתברר כלא אפקטיבית דיה לנכים שבשל הכנסותיהם הגבוהות הקצבה להם זכאים נמוכה מ-2.68% מהשכר הממוצע, וממילא יאבדו את זכאותם. במצב זה (לאחר שלושה חודשים) הם כבר לא זכאים לקצבת נכות גם אם הכנסותיהם יפחתו שוב לרמה המזכה, וכדי לשוב ולהיות זכאים לקצבה הכנסתם תצטרך לרדת מתחת ל-60% למשך חודש לפחות. מצב זה עשוי להוות תמריץ שלילי להגדלת ההכנסות בקרב נכים המשתכרים ברמות הכנסה גבוהות יחסית המתקרבות להכנסה המרבית המזכה.

להערכת המוסד לביטוח לאומי, עלות השינויים המוצעים מסתכמת בכ-300 מיליון ש"ח בשנה.³³

³² המוסד לביטוח לאומי, [ניירות עבודה - עמדת הביטוח הלאומי ביחס לחוק ההסדרים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

³³ שם.

